

IV. NOTY O KSIĄŻKACH

DOI: 10.17951/et.2016.28.367

Przygotowali: Anna Kaczan [AK], Anna Michalec [AM], Aleksandra Niewiara [AN], Agnieszka Sieradzka-Mruk [ASM], Aneta Załazińska [AZ], Beata Maksymiuk-Pacek [BMP], Damian Krakowiak [DK], Irina Lappo [IL], Joanna Szwalikowska [JSz], Jakub Zgierski [JZ], Katarzyna Prorok [KP], Karolina Sokołowska [KS], Katarzyna Wasiura [KW], Monika Łaszkiwicz [MŁ], Marta Nowosad-Bakalarczyk [MNB], Natalia Filiks [NF], Olha Matsyupa [OM], Patrycja Przychodaj [PP], Stanisława Niebrzegowska-Bartmińska [SNB], Sylwia Skuza [SS].

Anna Dunin-Dudkowska, *Testament jako zwierciadło kultur. Polsko-amerykańskie studium komparatystyczne*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2014, 349 s.

Publikacja przynosi analizę porównawczą współczesnych polskich i amerykańskich gatunków testamentowych jako wytworów dwóch różnych kultur, wyodrębnia cechy poszczególnych odmian gatunkowych oraz pokazuje istniejące między nimi podobieństwa i różnice. Całość składa się z siedmiu rozdziałów, w których kolejno podejmowane są kwestie teoretyczne związane z opisem gatunków na gruncie polskim i amerykańskim (I), historia testamentu (II), wyznaczniki testamentu jako gatunku prawnego (III), odmiany współczesnego polskiego testamentu – testament zwykły i szczególny (IV), cechy i rodzaje testamentu amerykańskiego – testament ustawowy, notarialny, holograficzny, ustny, wspólny i wzajemny, kodycył i testament życia (V), problem intertekstualności gatunków testamentowych (VII), gatunki testamentowe jako zwierciadło kultur polskiej i amerykańskiej, z uwzględnieniem w opisie czterech aspektów wzorca gatunkowego testamentu: strukturalnego, pragmatycznego, poznawczo-aksjologicznego, stylistycznego (VII). [SNB]

Anna Trębska-Kerntopf, *Aforyzm w nauczaniu języka polskiego jako obcego*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 465 s.

W książce pokazano możliwości zastosowania aforyzmu jako dobrego tekstu autentycznego w nauczaniu obcokrajowców języka polskiego. Punktem wyjścia jest stwierdzenie, że aforyzmy – ze względu na reprezentatywność kulturową, różnorodną tematykę, specyfikę wyrazu artystycznego i możliwości oddziaływania emocjonalnego – mogą być przydatnymi, a niekiedy optymalnymi materiałami dydaktycznymi w procesie przyswajania języka polskiego jako obcego. Ponieważ są dość trudne pod względem leksykalnym, frazeologicznym i stylistycznym, przyjęto, że najbardziej uzasadnione jest stosowanie ich w glottodydaktyce polonistycznej na zaawansowanych poziomach nauczania.

Publikacja ma charakter dwuzielny. Część pierwsza – *Aforyzm jako miniatura literacka* – zawiera usytuowanie aforyzmu wśród innych małych form literackich. W części drugiej – *Aforyzm w praktyce glottodydaktycznej* – zawarto przegląd wybranych nowoczesnych metod nauczania, rozważania na temat tekstu autentycznego i ujęcia aforyzmu w kategoriach takiego tekstu oraz możliwości wykorzystania aforyzmu w nauczaniu języków: w rozwijaniu sprawności językowych na poziomie zaawansowania C1 i C2, wykorzystania aforyzmu w nauczaniu słownictwa i struktur leksykalnych, gramatyki, w nauczaniu kultury i nauczaniu o wartościach. [SNB]

Aleksandra Pawlikowska, *Zróznicowanie leksykalno-semantyczne dyskursów wyznaniowych (na materiale polskich tekstów ewangelickich, katolickich i prawosławnych)*, Wrocław: Quaestio, 2015, 375 s.

W książce ukazywane są podobieństwa i różnice w zakresie poziomu leksykalno-semantycznego tekstów religijnych reprezentujących dyskurs Kościoła Ewangelicko-Augsburskiego w Polsce, dyskurs Kościoła Rzymskokatolickiego w Polsce w obrządku łacińskim oraz dyskurs Polskiego Autokefalicznego Kościoła Prawosławnego. Autorka, mając świadomość, że wyznania ewangelickie, katolickie i prawosławne mają cechy wspólne ze względu na przynależność do chrześcijaństwa oraz cechy różne ze względu na wielowiekowe funkcjonowanie we własnym kręgu, bada, czy zewnętrzn językowe elementy przekładają się na zbieżności i różnice *stricte* językowe. Stawia pytanie, w jakim zakresie teksty przynależne do tych trzech dyskursów różnią się ze względu na wyznaczniki genologiczne, a także w jakim stopniu wybory leksykalne, dyskursywne semantyzacje i ich dystrybucja zawarte w poszczególnych typach dyskursów wykazują podobieństwa, a w jakiej mierze ulegają zróżnicowaniu i co wpływa na owo zróżnicowanie. W kolejnych rozdziałach poruszane są pojęcia stylu, języka i dyskursu religijnego w kontekście wspólnot wyznaniowych (I), statystyczne właściwości leksyki (II) i struktura części mowy badanych trzech dyskursów (III), struktura pól leksykalno-semantycznych w tekstach ewangelickich, katolickich i prawosławnych (IV), słownictwo wspólne dla dyskursów i leksyka nacechowana dyskursywnie (V), słownictwo z makropola WIARA (VI), KOŚCIÓŁ (VII), CZŁOWIEK (VIII), SPOŁECZEŃSTWO (IX), ŚWIAT FIZYCZNY I NATURA (X). [SNB]

Małgorzata Rzeszutko-Iwan, *Zarys paradygmatu strategii w przestrzeni dyskursu publicznego (przesłuchania sądowe a/i wywiady radiowe)*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 311 s.

Publikacja stanowi próbę wieloaspektowego, a więc usystematyzowanego i przedstawionego w odniesieniu do konkretnych poziomów analizy, ukazania znaczenia pojęcia strategii. Autorka dokonuje podziału sposobów pojmowania tego terminu w różnych ujęciach. Jej szczegółowe rozważania dotyczą komunikacji, dyskursu, gatunku i tekstu. Celem rozprawy jest stworzenie koncepcji paradygmatu strategii.

Autorka analizuje nagrania przesłuchań odbywających się w wydziałach karnych lubelskich sądów (rejonowego i okręgowego), aby opisać strukturę ciągów strategicznych. Z kolei na podstawie wywiadów radiowych z audycji „Gość Radia ZET” bada sferę medialną na przykładzie wypowiedzi w kategoriach pytanie – odpowiedź. Zestawienie ze sobą przesłuchania i wywiadu pozwoliło autorce książki ukazać ich wspólne cechy, ale też wypuklić różnice między nimi. [JZ]

Stanisław Koziara, *Szkice z polskiej frazeologii biblijnej*, Łask: Oficyna Wydawnicza LEKSEM, 2015, 244 s.

W centrum uwagi autora znajdują się biblizmy o typie dość szeroko pojętych frazeologizmów, którym Koziara przypisuje „jedną z głównych funkcji współtworzenia cech, które złożyły się ostatecznie na stylowy inwariant języka polskiego, przez jednych określane mianem *polskiego stylu biblijnego*, przez innych zwany *poliszczyną biblijną*”. Opracowanie składa się z szesnastu szkiców, które obejmują trzy zagadnienia ujęte w porządku „od ogółu do szczegółu”. Pierwszy kompleks – *Polska frazeologia biblijna. Zasoby ilościowe, problemy genezy, wariantywność* – liczy cztery eseje, które dotyczą oceny wielkości korpusu polskich biblizmów frazeologicznych, ich źródeł, a także rodzaju i roli określonych

translacji w procesie kształtowania się tego zasobu. Część druga – *Polska frazeologia biblijna. Charakterystyka wybranych warstw tematycznych* – składa się z sześciu opracowań dotyczących biblijnych somatyzmów (najliczniejsze dotyczą głowy, oka, serca), świata fauny (m.in. cielec, lew, pies, wąż) i awifauny biblijnej (gołąb, kruk, kur/kogut), frazeologizmów z komponentami liczbowymi (m.in. ze składnikiem ‘jeden’, ‘cztery’, ‘dziesięć’, ‘sto’) oraz zachowań rytualnych odbitych w polskich formułach pochodzenia biblijnego (np. *bicie się w piersi, rozdzieranie szat, obmycie rąk, padanie do nóg, kult złotego cielca, strzepywanie prochu ze stóp*). Analizy te mają charakter językowo-kulturowy, Koziara odwołuje się do koncepcji językowego obrazu świata. Ostatni krąg zagadnień to sześć szczegółowych mikroanaliz wybranych frazeologizmów biblijnych w języku polskim (takich jak: *arka przymierza, przejść/przecisnąć się przez ucho igielne, kur zapał, kamień węgielny*). Zamieszczone w książce teksty są przeważnie przedrukami artykułów opublikowanych w latach 2002–2011, pięć szkiców jest nowych. [AK]

Dionizjusz Czubala, *Polskie legendy miejskie. Studium i materiały*, Katowice: Stowarzyszenie Thesaurus Silesiae – Skarb Śląski, 2014, 398 s.

Książka ma charakter teoretyczno-interpretacyjny i dokumentacyjny. W części pierwszej pt. *Studium o legendach miejskich* (s. 13–132) autor definiuje legendę miejską jako gatunek tekstu, konfrontuje z legendą „gatunki bliskie”: plotkę, pogłoskę, opowieść biograficzną. Komentuje najbardziej popularne typy legend miejskich: legendy samochodowe, o zdrowiu, lekarzach i znachorach, legendy o krwi i najnowsze – legendy wokół katastrofy smoleńskiej. W części drugiej – *Materiały* (s. 133–380) – prezentuje ponad 350 wątków legend miejskich, które dokumentował od końca lat 70. Legendy zebrane w książce zostały zarejestrowane na taśmie lub zapisane ręcznie od studentów i przez studentów, od znajomych i krewnych w formie luźnych opowieści lub wywiadów prowadzonych z wykorzystaniem kwestionariusza liczącego w 1980 roku 35 pytań (wątków), w 1985 roku – 120, w 1990 – ponad 200. Do publikacji wybrano wątki z obiegu oralnego; wyjątek stanowią opowieści o pogromie kieleckim i tzw. *legendy o smoleńskie*. W książce uporządkowano je według kryteriów treściowych, tworząc tematyczne rozdziały: 1. *Komiczne*; 2. *Loteria i inne wygrane*; 3. *Ekscesy seksualne*; 4. *O zdrowiu i medykach*; 5. *Obrzydliwości i zanieczyszczenia w pożywieniu*; 6. *Zwierzęta atakują*; 7. *O dzieciach*; 8. *Złoczyńcy*; 9. *Wokół samochodu i podróży*; 10. *Czarnobyl*; 11. *Duchy, zjawy, fantazmaty*; 12. *Wątki różne*. Każdy wątek ma przypisany numer i tytuł. W kolejności podano krótkie streszczenie wątku (niekiedy poszerzone o dane pomocne przy interpretacji) i teksty wariantów w układzie chronologicznym (z symbolami literowymi od A do G). Najbardziej popularne wątki mają nawet po siedem wariantów, najmniej popularne – jeden. Każdy tekst opatrzone został metryką, z informacją o narratorsze oraz dacie i miejscu zapisu. Całość publikacji została zaopatrzona w wykaz wątków polskiej legendy miejskiej (odpowiadający układowi w części *Materiały*) i w obszerną bibliografię. [SNB]

Leksykon aksjologiczny Słowian i ich sąsiadów, red. Jerzy Bartmiński, t. 1, *DOM*, red. Jerzy Bartmiński, Iwona Bielińska-Gardziel, Beata Żywicka, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 504 s.

Tom pomyślany jest jako próba paralelnego opisu świata wartości słowiańskich na tle porównawczym. Opracowanie zawiera opis konceptu *DOM* w językach: greckim (K. Marku), litewskim (K. Rutkovska), polskim (J. Bartmiński, I. Bielińska-Gardziel), czeskim (I. Vaňková), rosyjskim (L. Fiodorova, D. Pazio-Wlazłowska), białoruskim

(J. Doda-Kozłowska), w etnolekcie łemkowskim (M. Misiak), w językach: bułgarskim (M. Kitanova), serbskim (S. Ristić, I. Lazić-Konjik), chorwackim (A. Kapetanović), niemieckim (M. Grzeszczak), angielskim (J. Popielska-Grzbowska, Jo Jarper), francuskim (E. Skibińska, A. Viviani), portugalskim (Z. Bułat Silva), japońskim (K. Wyszpolska), w językach egzotycznych: suahili (I. Kraska-Szlenk) i hausa (N. Pawlak) oraz w języku koczowników saharyjskich (M. Jackowska-Uwadizu). Szczegółowe, różnojęzykowe opisy, zostały poprzedzone dwoma szkicami autorstwa J. Bartmińskiego: pierwszym, omawiającym zawartość *Leksykonu*, zasady, na jakich się opiera i dla kogo jest przeznaczony oraz drugim – uogólnionym opisem komparatywnym na temat DOMU jako konceptu uniwersalnego i specyficznego kulturowo.

Leksykon wykorzystuje wspólną płaszczyznę teoretyczną i metodologiczną – uzgodniony system narzędzi pojęciowych, zestaw źródeł i podobny sposób definiowania znaczeń. Celem jest zdiagnozowanie specyficznego rozumienia wartości przez użytkowników badanych języków. Zastosowanie stałej metodologii (założeń definicji kognitywnej), odwołanie się w opisach nie tylko do definicji leksykograficznych w słownikach językowych, lecz również do tekstów artystycznych i publicystycznych oraz danych ankietowych, pozwoliło ujawnić różnice w rozumieniu konceptów i wydobyc nie tylko wyobrażenia bazowe, lecz także sposoby profilowania konceptu.

Publikacja, adresowana do wszystkich zainteresowanych problematyką wartości, ich rolę w życiu jednostki i społeczności, może przyczynić się do lepszego zrozumienia ludzi mówiących różnymi językami i pomóc w ich zbliżeniu. [SNB]

***Pojęcia zapisane w języku*, red. Marta Falkowska, Krystyna Waszakowa, Warszawa: Wydział Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego, 2015, 216 s.**

Tom zawiera referaty wygłoszone podczas polsko-czeskiej konferencji naukowej zorganizowanej na Wydziale Polonistyki Uniwersytetu Warszawskiego w 2014 roku. Opublikowane teksty przynoszą wyniki badań prowadzonych równoległe przez pracowników i doktorantów polonistyki warszawskiej i Katedry Bohemistyki Uniwersytetu Karola w Pradze. W części pierwszej, zatytułowanej *Życie i indywidualne doświadczanie świata*, publikowane są teksty, w których autorzy rozpatrują językowe przejawy podmiotowego doświadczania świata oraz podstawowe pojęcia odnoszące się do kontaktu subiekty ze światem zewnętrznym. Irena Vaňková rekonstruuje obraz czeskiej *citlivosti* – polskiej *wrażliwości i czułości*; Jiří Rejzek – rozwój znaczeniowy staroczeskich czasowników *čítí* i *cútiti*, Agnieszka Piotrowska omawia przeobrażenia semantyczne wyrazu *zmysł*, Dorota Kostrzewa dokonuje opisu właściwości semantyczno-składniowych czasownika *żyć*, a Barbara Milanowska – konceptualizację barw jako istot żywych, myślących, czujących, działających i obdarzonych wolą w poezjach Bolesława Leśmiana. W części drugiej – *Osoba i relacje społeczne* – rekonstruowane są obrazy takich pojęć, jak: ‘osoba’ (Renata Grzegorzycykowa), ‘miłość’ (Elżbieta Kaczmarska), ‘skromność’ (Lucie Saicová-Rímalová), ‘małżeństwo’ (Marta Chojnacka-Kuraś), ‘podległość’ (Monika Jabłońska), ‘chrzest’ (Alicja Nagórko). W tym samym bloku publikowane są analizy stereotypów narodowych Czecha i Polaka (Milena Hebal-Jeziarska). [SNB]

Sylwia Skuza, *Rosso, giallo, blu. Un'analisi etnolinguistica sui colori primari in italiano e in polacco in prospettiva sincronica e diacronica* [CZERWONY, ŻÓŁTY, NIEBIESKI. *Analiza etnolingwistyczna kolorów podstawowych w językach włoskim i polskim w ujęciu synchronicznym i diachronicznym*], Toruń: Wydawnictwo UMK, 2015, 300 s.

Książka jest próbą analizy porównawczej trzech kolorów prymarnych w języku włoskim: *rosso, giallo i blu* oraz trzech kolorów w języku polskim: *czerwonego, żółtego i niebieskiego*. W rozdziale I – *Kolor jako przedmiot badań* – autorka opisuje stan badań nad kolorem ze szczególnym uwzględnieniem teorii Berlina i Kaya oraz istotnych dla tego tematu opracowań językoznawczych A. Wierzbickiej. Przybliży rozwój badań nad zagadnieniami koloru w języku włoskim (M.A. Kristol, M. Grossmann, A. Kreisberg) i polskim (R. Tokarski, I. Belaeva, A. Zaręba). Kolejne trzy rozdziały zawierają analizy kolorów prymarnych. W pierwszej części każdego z rozdziałów opisywane jest znaczenie danego koloru w kulturze i historii dwóch narodów (polskiego – począwszy od czasów Słowian zamieszkujących obecne tereny Polski, a także włoskiego – od czasów rzymskich) kształtowanie się symboliki koloru w chrześcijaństwie, a następnie w malarstwie, filozofii, psychologii itd. Ta część pracy związana jest również z diachronicznym badaniem stanu języka i semantyki konkretnego koloru. Także badania toponimii Polski i Włoch związane z kolorami oraz analiza mitów, legend, zaklęć, porzekadeł dostarczają wielu informacji, z których wylania się zamierzchły obraz tego, jakie barwy przed wiekami odgrywały wiodącą rolę. Druga i najważniejsza część każdego z rozdziałów poświęcona jest analizie językowej, tj. badaniu nie tylko semantyki trzech podstawowych kolorów w obydwu językach, ale także wyodrębnieniu i analizie kontrastywnej niepodstawowych nazw barw *czerwonej, żółtej i niebieskiej* w językach polskim i włoskim. Nie bez znaczenia są także refleksje związane z trudnością w przekładzie kolorów niepodstawowych z jednego języka na drugi, co widać zarówno na przykładzie literatury, jak i języka codziennego. [SS]

Człowiek i kultura w komunikacji medialnej, red. Małgorzata Karwatowska, Robert Litwiński, Adam Siwiec, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 288 s.

Publikacja jest wynikiem refleksji naukowej na temat szeroko rozumianej komunikacji medialnej, widzianej z perspektywy człowieka jako jej uczestnika w wymiarze jednostkowym i społecznym. Autorzy przybliżają zagadnienia roli mediów nie tylko jako narzędzia komunikacji, ale też ich „wchodzenia” w naszą przestrzeń osobistą, wpływu na zachowania społeczne, nadawania znaczeń różnym zjawiskom rzeczywistości, dostarczania wzorców językowych i współkreowania obrazów świata. Całość została podzielona na trzy części: *Kultura i media*, *Komunikacja w mediach* i *Media w komunikacji*. Artykuły zamieszczone w części pierwszej zorientowane są teoretycznie – poruszane są w nich kwestie neurobiologicznych mechanizmów przetwarzania informacji (J. Panasiuk), popkultury w nowych mediach (J. Nowak), kultury słowa w kulturze mediów (M. Kita). W części drugiej nacisk kładziony jest na pojęcie komunikacji w związku z różnymi praktykami medialno-dyskursywnymi (B. Sobczak, M. Grzelka i A. Kula, L. Sikorska, D. Kępa-Figura, K. Ożóg, M. Wojtak, L. Dacewicz, M. Piechota, P. Nowak, M. Napora), a w części trzeciej – na media jako źródło rozpowszechnionego społecznie systemu znaczeń i ich udziału w procesach przekazywania wiedzy i wartości (M. Karwatowska, I. Morawska, M. Latoch-Zielińska, M. Belokoneva-Shiukashvili, M. Potent-Ambroziewicz, E. Dunaj, L. Nagy). [SNB]

(Nowe)media. Implikacje kulturowe, językowe i edukacyjne, red. Małgorzata Karwatowska, Beata Jarosz, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 267 s.

Tom przynosi spojrzenie na media z perspektywy kulturowej, językowej i edukacyjnej. Całość została podzielona na trzy części. W pierwszej – *Implikacje kulturowe* – pomieszczono 9 artykułów, dotyczących m.in. „nieoczywistości wpływu mediów” (K. Stasiuk-Krajewska), wymiarów refleksji medioznawczej w rozmowach Kapuścińskiego z młodzieżą (A. Wysocka), obrazu człowieka starego w mediach (M. Gajak-Toczek, B. Gala-Mielcarek), kulisów medialnej iluzji w filmie Petera Weiera (A. Tryksza), poetyki odbioru tekstów kultury (A. Włodarczyk), literatury cyfrowej w nauczaniu poetyki (M. Leś), doboru argumentów w dyskursie o nowych książkach dla młodzieży (B. Rejakowa), tajemnicy „filmowej historii” początków kinematografii (D. Michułka, J. Bajda). Część druga – *Implikacje językowe* – zawiera 4 teksty na temat roli mediów w komunikowaniu się osób niesłyszących (E. Muzyka-Furtak), problematyki dysgrafii w przekazie medialnym (A. Domagała, U. Mirecka), nagłówków prasowych w kontekście świadomości lingwakulturowej młodych odbiorców (M. Wojenka-Karasek) i cech języka „polskawego” w zapisach facebookowych (P. Mucha). Część trzecia pt. *Implikacje edukacyjne* rejestruje siedem tekstów, które dotyczą retoryki narracji (P. Nowak), poszukiwania informacji przez młodzież (M. Potent-Ambroziewicz), cyfrowych archiwów dziedzictwa (D. Staszczuk), wystawy na ekranie jako nowomedialnej promocji sztuki (M. Czapiga), starych fotografii portretowych w erze cyfrowej (E. Ogłóza, J. Budzik), audiowizualnych zapisów spektakli teatralnych i ich przydatności w dydaktyce (K. Bialik) oraz strategii radzenia sobie z wyzwaniem dorosłości (J. Anioł, W. Kiwior). [SNB]

Halina Pelcowa, Słownik gwar Lubelszczyzny, t. III, Świat zwierząt, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 478 s.

We wstępie do słownika autorka prezentuje założenia ogólne słownika, przedstawia bazę materiałową, której ważny trzon stanowią nagrania terenowe, w dużej mierze pochodzące z jej własnych zbiorów. Następnie omawia strukturę hasła słownikowego i zapis wyrazu hasłowego wraz z przytaczanymi kontekstami. Podkreśla wagę mapy językowej jako podstawowego narzędzia badawczego dialektologa. Zamieszcza wykaz skrótów oraz spis źródeł i opracowań wykorzystanych w słowniku, dodaje alfabetyczny spis badanych miejscowości. Materiał zamieszczony w tomie pochodzi z 509 wsi regionu lubelskiego i został zapisany od 2070 informatorów.

Hasła zawierają nazwy zwierząt, ptaków domowych i dzikich, płazów, gadów, ryb, owadów i robaków, części ciała zwierząt i ptaków, głosów i sposobów zachowania zwierząt i ptaków, zawołań na zwierzęta domowe, pokarmu dla zwierząt. Z powodu dużej ilości materiału, jak podaje we wstępie autorka, ze słownika zostały wyłączone nazwy dotyczące pomieszczeń dla zwierząt i ptaków. Prezentowany tom, podobnie jak dwa poprzednie, przygotowany został z wykorzystaniem technik atlasowych i ikonografii. Zawiera 2035 haseł, wzbogaconych 46 ilustracjami i 42 mapami językowymi. [BMP]

Agnieszka Wełpa, Językowe komunikowanie uczuć w pieśniach ludowych z Warmii i Mazur, Kraków: Wydawnictwo Libron, 2014, 439 s.

Publikacja zawiera analizę warstwy językowej pieśni ludowych z Warmii i Mazur. Materiał zamieszczony w pracy stanowią zbiory pieśni gromadzonych w XIX i XX wieku, a następnie ogłoszonych drukiem. Książka składa się z trzech części. W pierwszej autorka

prezentuje założenia ogólne, podaje krótki rys historyczny Warmii i Mazur, omawia gwary Ostródzkiego, Warmii i Mazur, przedstawia stan badań na temat uczuć z zakresu językoznawstwa i psychologii. Podaje stan badań dotyczący zbieractwa pieśni ludowych ze szczególnym uwzględnieniem Warmii i Mazur. Prezentuje również metodologię pracy, charakteryzuje zebrany materiał i źródła, z których on pochodzi. Druga część, nosząca tytuł *Prezentacja i analiza materiału*, zawiera pola leksykalne z zakresu: 'miłości', 'sympatii', 'radości', 'nadziei', 'współczucia', 'tęsknoty', 'smutku', 'rozpaczy', 'zazdrości', 'pogardy', 'gniewu', 'strachu', 'wstydu' i 'nienawiści'. Część trzecią stanowi podsumowanie, w którym autorka przedstawia konstrukcje składniowe służące komunikowaniu uczuć w pieśniach ludowych. [BMP]

Świat naszych przodków. Tradycje wiosennego cyklu obrzędowego, opracowanie i komentarz Agnieszka Przybyła-Dumin, Czechowice-Dziedzice: Miejski Dom Kultury w Czechowicach-Dziedzicach, 2014, 638 s. + fot.

Wydana z okazji jubileuszu dziewięćdziesięciolecia istnienia Miejskiego Domu Kultury w Czechowicach-Dziedzicach publikacja poświęcona jest zwyczajom i obrzędowi wiosennym, znanym na terenie gminy Czechowice-Dziedzice oraz w całym regionie. Zawarte są w niej artykuły, w których szczegółowo opisano różne tradycje zapisane od mieszkańców rejonu. W publikacji uporządkowane zostały chronologicznie, od Środy Popielcowej począwszy, poprzez pierwszy dzień wiosny, 3 Maja, Zielone Świątki, na Bożym Ciele skończywszy. Zwyczaje dotyczą zarówno świąt kościelnych i państwowych, jak też zwyczajów i obrzędów przedchrześcijańskich związanych z nadejściem wiosny i pracą na roli. [KS]

Grzeczność nie jest nauką łatwą ani małą. Język, działanie, kultura, red. Jagoda Bloch, Dorota Lewandowska-Jaros, Radosław Pawelec, Warszawa: Wydział Dziennikarstwa i Nauk Politycznych UW, 2014, 424 s. + 3 nlb.

Książka wydana na czterdziestolecie pracy naukowej profesor Małgorzaty Marcjanik. Większość zawartych w tomie prac dotyczy kontaktów międzyludzkich i grzeczności jako kategorii oceny tych kontaktów. Są tu prace omawiające historię, opisy leksyko-graficzne i rozwój znaczeniowy słów *grzeczny*, *grzeczność* i ich synonimów (G. Dąbkowski, R. Przybylskiej, M. Kity), poruszające różne, zwłaszcza moralne, aspekty grzeczności (A. Cegieli, K. Kleszczowej i K. Termińskiej, M. Karwat), uzasadniane wpływem postmodernizmu (K. Ożóg), związane z relacją między rozmówcami (A. Grybosiovej, T. Piekota, B. Bonieckiej, A. Gałczyńskiej, M. Wojtak, D. Zdunkiewicz-Jedynak, K. Sikory, A. Wojciechowskiej). Akty kontaktów międzyludzkich podejmują w swoich studiach: J. Labocha, A. Rosińska-Mamej, J. Tambor, A. Miłoszewska, M. Bańko, P. Żmigrodzki, P. Urbanik. Zakresu szeroko pojętej retoryki dotyczą prace: A. Załazińskiej, J. Bloch, E. Modrzejewskiej, K. Kaszewskiego. W zbiorze zamieszczone zostały też teksty poświęcone przyszłości radiofonii publicznej (przyszłości radia – J.W. Adamowskiego), kwestii językowego obrazu świata rekonstruowanego na podstawie tekstów z różnych epok (S. Dubisza), obrazu *kobiety wyzwolonej* w tekstach publicystycznych z okresu PRL (I. Kamińskiej-Szmaj), problematyki miłości jako zmagania dwojga ludzi we współczesnych powieściach (W. Burszty), wspomnienia jako źródła historycznego (M. Marczewskiej), nazw osób, które leczą (J. Podrackiego), pragmatycznych aspektów XIX-wiecznej porady lekarskiej (M. Uzdickiej), statystyczno-leksykalnego ukształtowania informacji prasowych (D. Lewandowskiej-Jaros) i poprawności językowej (M. Skarżyńskiego i M. Ruszkowskiego). [DK]

Kultura studencka. Z badań folklorystycznych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika, red. Violetta Wróblewska, Toruń: Wydawnictwo Naukowe UMK, 2015, 255 s.

W zbiorze zawierającym 13 artykułów autorzy analizują różnorodne zjawiska związane ze zwyczajami, przekonaniami i zachowaniami osób przynależnych do środowiska studentów, czyli tzw. „kulturę studencką”. Podstawę materiałową analiz stanowią dane uzyskane podczas badań terenowych na Uniwersytecie Mikołaja Kopernika w Toruniu w latach 2010–2014 oraz źródła internetowe. Przedmiotem obserwacji są m.in. „dzieje” kultury studenckiej na UMK w Toruniu (Iwona Murawska), zjawisko folkloru studenckiego (Elwira Wilczyńska), gwara studencka (Aleksandra Stolarczyk), sposoby osvajania przestrzeni uniwersyteckiej przez studentów (Anna Kmiec), inskrypcje studenckie w przestrzeni akademickiej (Tomasz Dalasiński), stereotypy studentów różnych kierunków studiów (Agnieszka Straburzyńska-Glaner, Roksana Sitniewska), przesady na temat sposobów zaliczania egzaminów (Olga Zadurska), anegdoty studenckie, np. egzaminacyjno-uczelniane czy dotyczące domów studenckich (Agnieszka Gnatowska), wspomnienia i anegdoty o studiach w pamięci absolwentów (Małgorzata Kowalska), juwenalia uniwersyteckie jako performansy ludyczne (Bartłomiej Oleszek) czy wyobrażenia studentów na temat toruńskich klubów studenckich i ich bywalców (Zofia Spandowska, Hubert Bąk). Całość uzupełniają fotografie, na których utrwalone są różne przejawy kultury studenckiej. [KP]

Porozmawiajmy o gatunkach artystycznych i użytkowych, red. Ewa Bulisz, Maria Wojtak, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 219 s.

Publikacja składa się z 17 artykułów. Zbiór otwiera artykuł Marii Wojtak zawierający pytania o status genologii i jej miejsce na mapie dyscyplin humanistycznych, o sposoby rozumienia podstawowych pojęć, o zakresy i konteksty analiz, o możliwe do zastosowania metody i postawy badawcze. Ilustracją problematyki studium wprowadzającego są teksty pozostałych badawczy. Całość podzielono na dwie grupy: na rozprawy i szkice poświęcone gatunkom artystycznym (literackim, filmowym, dramatycznym i teatralnym) oraz gatunkom użytkowym. Rozważania o gatunkach toczone są na wielu płaszczyznach, analizowana jest zarówno świadomość komunikacyjna wybranej wspólnoty, jak też poszczególne gatunki (nowela, *peplum*, film poetycki, antyutopia, przyśpiewka kibicowska itd.). Autorzy szkiców albo przyjmują tradycyjne koncepcje, albo próbują stworzyć nowe definicje na podstawie własnych badań. [JSzw]

Recepcja mediów 1. Recepcja programów radiowych i telewizyjnych przez dzieci w wieku przedszkolnym, red. Barbara Boniecka, Anna Granat, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 152 s.

Pierwszy tom serii *Recepcja mediów* zawiera teksty ukazujące recepcję treści masowego przekazu przez dzieci w wieku przedszkolnym. Poszczególne artykuły dotyczą zjawisk związanych z recepcją mediów, badanych z różnych perspektyw: naukowej, dziennikarskiej, dydaktycznej. Tom przynosi naukową refleksję na temat recepcji audycji radiowych (K. Zagórska), programów telewizyjnych (S. Zasada), programów animowanych (N. Moćko), filmów animowanych (M. Trysińska), reklam (E. Manasterska-Wiącek, E. Kałuzińska), mediów (M. Zawada) oraz skutków recepcji mediów (A. Granat i M. Jędrejek). [SNB]

Recepcja mediów 2. Wpływ sytuacji medialnych na komunikowanie się dzieci w wieku przedszkolnym, red. Barbara Boniecka, Anna Granat, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 133 s. + fot.

Publikacja zawiera zapis transkrypcji nagrań dotyczących zachowań komunikacyjnych dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, które znalazły się w bezpośrednich relacjach z nadawcą przekazu (np. podczas rozmowy *face to face* z dziennikarzem do mikrofonu i przed kamerą oraz podczas oglądania filmu animowanego). Celem, jaki postawiły sobie redaktorki, jest ukazanie konkretnych sytuacji komunikacyjnych, w których dziecko „reaguje na media”. Wydany zbiór materiałów jest bazą tekstów pozyskanych w warunkach naturalnych, nielaboratoryjnych, z udziałem uczestników rozmów nieświadomych nagrywania. Całość została uporządkowana w cztery działy: *Recepcja przekazów dźwiękowych*, *Recepcja przekazów filmowych*, *Wypowiedzi skonstruowane (prawdopodobnie) pod wpływem wiedzy zaczerpniętej z mediów*, *Recepcja przekazu komputerowego*. [SNB]

Wartości w języku i kulturze, red. Jan Adamowski, Marta Wójcicka, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 284 s. (seria „Tradycja dla współczesności. Ciągłość i zmiana”, t. 8).

Publikacja zawiera referaty wygłoszone podczas konferencji „Wartości i etos” w 2013 roku. Zagadnienia poruszane w tekstach dotyczą wartości w języku i w kulturze. Publikacja została podzielona na cztery części: *Wartości w języku – ustalenia teoretyczne*, *Wartości w komunikacji kulturowej*, *Wartości w obrzędach i zwyczajach* oraz *Eksplicacje wybranych wartości*. W części pierwszej mowa o związkach wartości z językiem, z podmiotem mówiącym oraz z pamięcią zbiorową. W drugiej analizowane są wartości w wybranych tekstach kultury (m.in. modlitewnikach, publicystyce, literaturze pięknej). Część trzecia przynosi zagadnienia dotyczące wartości realizowanych w obrzędach i zwyczajach w kontekście ludowej interpretacji świata. W części czwartej zawarte są eksplicacje wybranych wartości (pracy, bogactwa, świętości oraz pokuty i grzechu) w polszczyźnie ogólnej i ludowej. [KW]

Pogranicza słowiańskie w opisach językoznawczych. W 110. rocznicę urodzin Profesora Władysława Kuraszkiewicza (1905–1997), red. Feliks Czyżewski, Marek Olejnik, Alicja Pihan-Kijasowa, Lublin–Włodawa: Wydawnictwo Polihymnia, 2015, 328 s.

W pracy publikowane są materiały z konferencji naukowych w Woli Uhruskiej w 2014 r. i we Włodawie w 2015 r. oraz artykuły, które specjalnie zamówiono u autorów. Zebrane w tomie prace ujęto w trzy grupy tematyczne: pierwsza przybliży sylwetkę Władysława Kuraszkiewicza jako człowieka, nauczyciela i uczonego; druga zawiera prace dotyczące słowiańskich pograniczy językowych ze szczególnym uwzględnieniem pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego (koncepcji pogranicza, historii pogranicza polsko-wschodniosłowiańskiego, teksty nt. leksyki gwarowej pogranicza polsko-ukraińskiego); trzecia grupa przynosi szkice o tematyce onomastycznej (z zakresu antroponomimii, toponomimii, mikrotoponomimii, zoonimii, urbanonomimii i chrematonimii). Wszystkie teksty (autorstwa językoznawców z Ukrainy, Białorusi i Polski) nawiązują do bogatej problematyki sławistycznej Władysława Kuraszkiewicza. [NF]

Agnieszka Dudek-Szumigaj, *Nominacja obrzędów dorocznych w gwarach ukraińskich południowego Podlasia*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2013, 212 s. + mapy.

Tematem publikacji jest obrzędowość doroczna w gwarach ukraińskich południowego Podlasia. W pierwszym rozdziale znajdują się informacje na temat dziejów południowego Podlasia, opisane zostało położenie badanego obszaru i stosunki wyznaniowe. W drugim rozdziale znajdziemy charakterystykę językowo-kulturową południowego Podlasia. Rozdział trzeci traktuje o obrzędowości dorocznej w świetle badań naukowych: omawiane są podstawowe pojęcia związane z obrzędowością, charakterystyka obrzędów cyklu rocznego oraz historia badań nad obrzędowością doroczną Słowian wschodnich. Rozdział czwarty poświęcony został leksyce obrzędów dorocznych gwar ukraińskich południowego Podlasia na tle gwar sąsiednich. Rozdział piąty zawiera opis świąt w cyklu letnio-jesiennym. W rozdziale ostatnim mowa o motywacji leksyki obrzędów dorocznych w gwarach ukraińskich południowego Podlasia. [PP]

Witosałwa Frankowska, *Kołodowanie na Kaszubach. Dzieje kołód na Pomorzu od XVI do XXI wieku*, Warszawa: Instytut Sztuki PAN, 2015, 524 s.

Obszerna publikacja poświęcona kaszubskim kołodom i kołodowaniu na Pomorzu jest rozbudowaną wersją rozprawy doktorskiej Witosałwy Frankowskiej – muzykologa, pedagoga Akademii Muzycznej w Gdańsku, badacza i popularyzatora kaszubskiej kultury regionalnej. Monografia przynosi refleksję nad kaszubskimi śpiewami oraz obrzędami i zwyczajami okresu Adwentu, Bożego Narodzenia, Nowego Roku i Wielkanocy na Pomorzu. Ukazuje ponad 400-letnią historię gatunku kołodowego, rozwijającego się w obrębie trzech nurtów. Są to: utwory kościelne, historycznie najstarsze (pierwszy z 1586 r.), muzyka ludowa (pierwszy zapis z 1843 r.) i tradycyjna regionalna twórczość (od lat 30. XX w. do dziś). Charakterystyczną cechą kołód kaszubskich jest ich ciągły rozwój, co świadczy o silnej tożsamości regionalnej, chęci utrzymania kaszubskiej tradycji i wyrażenia jej we własnym języku

Praca składa się z sześciu rozdziałów. W rozdziale pierwszym *Historia badań kaszubskiej twórczości kołodowej* autorka omawia źródła i literaturę poświęconą kołodom z Pomorza od XVI w. do obecnych czasów. Badaczka dokonała także muzycznej rekonstrukcji najstarszych zachowanych kaszubskich kołód do słów Szymona Krofeja z 1586 r. (zrekonstruowane przykłady zamieszczone są w *Aneksie*). W dalszej części przedstawiane są losy katolickich i protestanckich kołód oraz uwarunkowania, które kształtowały ich rozwój. Omówione zostały także zachowane materiały piśmiennicze i fonograficzne najważniejszych instytucji, dokumentujących muzyczną kulturę Pomorza. W osobnym podrozdziale podkreślony został szczególnie wymiar etnograficzno-socjologiczny kołód kaszubskich.

W rozdziale drugim, zatytułowanym *Obrzędy i zwyczaje kaszubskie w okresie Adwentu, Bożego Narodzenia, Nowego Roku i Wielkanocy*, autorka przedstawia różnorodne formy kołodowania, zmienność obrzędów w czasie i dynamikę przeobrażeń tradycyjnej kultury ludowej. Rozdział ten zawiera także systematyzację definicji i pojęć odnoszących się do grup i postaci kołodniczych oraz kołodowanie współczesne.

Typologię kołód kaszubskich zawiera rozdział trzeci. Jako podstawę kwalifikacji materiału autorka przyjęła (za J. Bartmińskim) kryterium intencjonalne jako najbardziej uniwersalne i wyróżniła dwie główne grupy: kościelne pieśni bożonarodzeniowe i noworoczne oraz domowe pieśni bożonarodzeniowe i noworoczne. Jako „grupę przejściową” wydzieliła adaptacje muzyczno-literackie popularnych kołód polskich i obcych. W kolejnym podrozdziale przedstawiła kołody aktualizowane. Pastorałki potraktowała jako

osobne zjawisko na pograniczu kolęd kościelnych i ludowo-regionalnych. Odrębne miejsce zajmują w monografii kolędy i muzyka instrumentalna w regionalnych widowiskach obrzędowych i sztukach scenicznych, a także współczesne pieśni o tematyce bożonarodzeniowej oraz kolędy kaszubskie w opracowaniach chóralnych czy aranżacjach wokально-instrumentalnych, co jest regionalnym fenomenem funkcjonowania kolęd kaszubskich.

Rozdział czwarty – *Charakterystyka kaszubskich melodii kolędowych* – zawiera rezultaty analizy muzykologicznej 190 melodii kaszubskich kolęd, w tym 40 kościelnych i 150 kolęd domowych (ludowych i regionalnych). Przedmiotem analizy była ich budowa formalna, tonalność, style melodyczne, metryka.

Cechy regionalne kaszubskiego repertuaru kolędowego ukazane zostały w rozdziale piątym, w którym autorka podjęła próbę ukazania skali oryginalności lub wtórności tego materiału. Analizami objęła język i teksty kolęd, ich umiejscowienie na Kaszubach w połączeniu ze świadomością religijną i etniczną. Ukazany został portret Kaszubów, a także czynniki mające wpływ na regionalny charakter kolęd: symbolika, nawiązania do ludowego instrumentarium i do popularnych kaszubskich melodii i tańców.

W ostatnim rozdziale – *Kolędowanie w perspektywie historycznej i interregionalnej* – dokonano umiejscowienia omawianego repertuaru w ramach polskiej i europejskiej tradycji kolędowej i ukazano autonomiczne cechy kolęd kaszubskich. Wymagało to szerokiej komparatystycznej analizy 829 ludowych kolęd (z wariantami) z Kaszub, Warmii i Mazur, Mazowsza, Lubelszczyzny, Rzeszowszczyzny, z Podkarpacia, Górnego Śląska i regionu krakowskiego.

Całość zamyka aneks zawierający zrekonstruowane melodie kolęd XVI–XXI wieku oraz ludowych i regionalnych kolęd najczęściej wymienianych w czasie analizy. Wyniki analiz podano w tabelach. W aneksie zamieszczono też: bibliografię kolęd (źródła rękopiśmienne i drukowane), indeks osób (w tym m.in. informatorów muzycznych), indeks nazw geograficznych, obszerną bibliografię i fonografię. [AM]

Justyna Cząstka-Kłapyta, *Kolędowanie na Huculszczyźnie*, Kraków: Oficyna Wydawnicza „Wierchy”, Centralny Ośrodek Turystyki Górskiej PTTK, 2014, 561 s. + płyta i mapa.

Książka Justyny Cząstki-Kłapyty ma charakter interdyscyplinarny, łączy zagadnienia etnomuzykologiczne, antropologiczne, folklorystyczne, etnograficzne i religioznawcze. Przynosi charakterystykę obrzędu kolędowania w kontekście diachronicznym i synchronicznym, muzycznych form wokalnych, tanecznych i instrumentarium związane z obrzędem. Autorka podejmuje próbę określenia miejsca muzyki, śpiewów i tańców kolędowych wewnątrz świadomości lokalnej społeczności przy uwzględnieniu językowego zróżnicowania subregionalnego, ujawniającego się w sposobie postrzegania, porządkowania i oswojania zarówno rzeczywistości muzycznej, jak i pozamuzycznej. W pracy kładzie nacisk na interpretację zjawisk muzycznych w perspektywie antropologicznej. Analizie muzycznej i treściowo-funkcjonalnej poddawany jest repertuar kolędowy wykonywany w okresie świąt *Rizdwa*. Całość, poza (1) wstępem, omówieniem (2) stanu dotychczasowych badań i (3) charakterystyką obszaru badań, obejmuje też rozdziały teoretyczno-interpretacyjne i analityczne: (4) metody badań, podstawowe kategorie pojęciowe i próbę metatekstowego pokazania istoty kolędowania, (5) typologię kolędowania według wykonawców, (6) charakterystykę i funkcję obrzędu kolędowania, (7) próby chronologizacji wybranych elementów kolędniczej kultury muzycznej Huculów – odniesienia i kierunki zapożyczeń. Poza tradycyjnymi elementami (podsumowaniem, bibliografią, wykazem informatorów,

streszczeniem w języku ukraińskim), pracę zaopatrzone w obszerny aneks z charakterystyką obszaru badań, opisem budowy obrzędu kołędowania, form choreotechnicznych. W aneksie zamieszczono też legendę do kartogramów i przykłady muzyczne. Cennym uzupełnieniem monografii jest mapa topografii obszaru badań i płyta DVD z filmem *Kołędowanie na Huculszczyźnie* i tekstami kołęd. [SNB]

Beata Ziajka, *Językowo-kulturowy obraz świata społeczności wiejskiej utrwalony w przezwiskach i przydomkach (na przykładzie nieoficjalnych antroponimów mieszkańców Zagórza i wsi okolicznych w powiecie chrzanowskim)*, Kraków: Wydawnictwo LIBRON, 2014, 466 s.

Praca poświęcona jest przezwiskom i przydomkom ujmowanym w aspekcie etnolingwistycznym. Na materiale zebranych wśród mieszkańców Zagórza i okolicznych miejscowości autorka dokonuje rekonstrukcji utrwalonego w nich językowo-kulturowego obrazu świata: rodziny i domu, wspólnoty pozarodzinnej (tutejszych i nietutejszych, katolików i niekatolików, mieszkańców wsi i miasta, wspólnot wyróżniających się jakąś cechą diagnostyczną), pracy, tj. wykonywanych zawodów i wykonawców pracy jako obiektu podlegającego wartościowaniu, zachowań społecznych (języka, zachowań jednostki w stosunku do członków wspólnoty pozarodzinnej, cech pożądaných i niepożądaných w kontaktach społecznych), wyglądu zewnętrznego (tuszy, wzrostu, twarzy i włosów, sposobu poruszania się, urody i witalności, stroju). W publikacji zamieszczono aneks z bogatym słownikiem przezwisk i przydomków. Części analityczne zostały poprzedzone refleksją na temat relacji między nazwą własną a nazwą pospolitą, sposobu rozumienia i klasyfikacji przezwisk i przydomków oraz pojęcia językowego obrazu świata. [SNB]

Swietłana Mitrenga-Ulitina, *Język polski mieszkańców wsi Wierszyna na Syberii*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 184 s. + 2 nlb.

Publikacja jest pierwszą próbą monograficznego opisu języka mieszkańców polskiej wsi Wierszyna koło Irkucka. W pracy przybliżono historię polskiej emigracji na Syberię, tj. chronologię procesów emigracyjnych i emigrację chłopów polskich na Syberię na początku XX wieku. W kolejności w sposób systematyczny dokonano opisu systemu fonetyczno-fonologicznego, fleksji, słowotwórstwa, składni i najbardziej typowych zjawisk leksykalnych. Pracę zaopatrzone w słownik zawierający najczęściej używane wyrazy (łącznie 1031 jednostek, z czego 448 znalazło potwierdzenie w *Słowniku gwar polskich* Jana Karłowicza), a także w aneks z fonetycznymi transkrypcjami relacji z lat 2004–2009, pochodzącymi od 15 informatorów – mieszkańców badanej miejscowości. W pracy wykorzystano zapisy 12 godzin nagrań od 29 informatorów. Rozprawa przynosi solidną wiedzę o języku zbiorowości polonocentrycznej poza granicami państwa polskiego. [SNB]

Anna Seretny, *Słownictwo w dydaktyce języka. Świat słów na przykładzie języka polskiego jako obcego*, Kraków: Księgarnia Akademicka, 2015, 376 s. + fot.

Autorka przybliżyła teoretyczne i praktyczne zagadnienia związane z nauczaniem i uczeniem się słownictwa w języku obcym, osadzając je w kontekście polszczyzny. Dokonuje podsumowania roli i miejsca leksyki w procesie kształcenia. Pracę otwiera rys historyczny, w którym uwzględniono działania podejmowane przez polskich językoznawców

i glottodydaktyków, których celem było dążenie do systematyzacji treści kształcenia w zakresie słownictwa i wypracowanie sposobów jego nauczania w języku polskim jako obcym. W kolejnych rozdziałach omawiane są kwestie selekcji i doboru materiału leksykalnego (I), aspekty znajomości słowa (II), proces przyswajania i uczenia się (III), metody nauczania języków obcych w kontekście słownictwa (IV), techniki prezentacji, powtarzania i utrwalania nowego słownictwa (V), aktywizowanie słownictwa w działaniach językowych – receptywnych, produktywnych, w tym mediacyjnych i interakcyjnych (VI–VII), strategie uczenia się słownictwa w celu zapamiętania znaczeń nowo poznawanych wyrazów (VIII), zagadnienia pomiaru dydaktycznego, badanie kompetencji leksykalnej i testowanie znajomości słownictwa (IX), słownictwo a programy nauczania (X), zagadnienia z zakresu leksykografii pedagogicznej. Książka, adresowana do wszystkich zainteresowanych problemami glottodydaktyki, została pomyślana jako przewodnik pomocny w przygotowaniu zajęć językowych ukierunkowanych na kształtowanie kompetencji leksykalnej uczących się osób. [SNB]

Svetlana Michajlovna Tolstaja, *Obraz mira v tekste i rytuale*, Moskwa: Universitet Dmitrija Pożarskiego, 2015, 527 s.

Książka Swietłany Tolstojowej zawiera prace z zakresu etnolingwistyki – dyscypliny badającej język, tradycyjną kulturę duchową (obrzędy, obyczaje, wierzenia) i folklor w ich nierozdzielnej jedności. Całość obejmuje cztery obszernie rozdziały. Pierwszy, zatytułowany *Folklor i etnolingwistyka*, przynosi teoretyczne aspekty etnolingwistyki i podstawowe etapy formowania dyscypliny w rodzimej, rosyjskiej nauce oraz w polskiej szkole etnolingwistycznej. W rozdziale drugim – *Folklor i tradycja piśmienna* – rozpatrywane są kwestie wzajemnych wpływów pogaństwa i chrześcijaństwa w słowiańskiej tradycji kulturowej; analizowane są teksty odzwierciedlające ten wpływ. Rozdział trzeci pt. *Struktura i poetyka tekstu folkloru* poświęcony jest analizie różnych gatunków: przysłów, lamentów weselnych i pogrzebowych, zamówień (w szczególności kwestii: antytez, przeczeń, figur rytmizacyjnych itp.). W rozdziale czwartym – *Wierzenia i obrzęd* – są rozpatrywane wierzenia jako specjalny gatunek kultury ludowej oraz sposoby ich wyrażenia w słowie, tekście, obrzędzie i w codziennej praktyce. [SNB]

Nadija Pastuch, *Symvolika tvaryn v ukrajins'komu folklori*, Lwiv: Instytut Narodoznavstva NAN Ukrainy, 2013, 224 s.

Przedmiotem badań autorki jest kod zwierzęcy, który należy do najbardziej popularnych segmentów systemu symbolicznego w folklorze ukraińskim. Symbolika zwierzęca często pojawia się w tekstach ludowych. Cechą charakterystyczną symboli tej kategorii jest obfitość paradygmatu semantycznego i funkcjonalnego oraz towarzysząca im „labilność” międzygatunkowa oraz skomplikowana „diagrama” zapatrywania. W książce *Symbolika zwierząt w folklorze ukraińskim* dokonano analizy materiału ukraińskiego w kontekście uniwersalności symboli zwierzęcych, został też opisany mechanizm wyboru kryteriów, według których kształtowała się ludowa systematyzacja świata. Szczególną uwagę w monografii poświęcono zwierzętom, które są bardzo ważne dla świadomości mitycznej i z tego względu często pojawiają się w tekstach ludowych. Dodatkowo przeanalizowano i poddano systematyzacji wiedzę o kukułce, traktując ją jako symbol ornitomorficzny i wpisując w kontekst semantyki ludowej. [OM]

Stana Ristić, *Gramatički i kognitivni aspekti leksičkog značenja*, Beograd: Institut za srpski jezik SANU, 2015, 452 s.

Książka jest podsumowaniem badań przeprowadzonych przez autorkę w ciągu ostatnich dziesięciu lat. Niektóre jej części były już publikowane jako artykuły w czasopiśmie. Monografia jest uzupełnioną wersją dotychczasowych badań. Pierwszy jej rozdział pt. *Od tradycyjnego do integralnego opisu języka* został podzielony na trzy podrozdziały. W pierwszym z nich został zawarty leksykalny oraz gramatyczny opis języka. Pod uwagę wzięte zostały koncepcje gramatyki Lubomira Stojanovicia i Michaiła Stevanovicia. W drugim podrozdziale zostały poddane analizie aspekty gramatyczne znaczenia leksykalnego, mianowicie czasowniki ze znaczeniem „przemiany”, „imitacji” oraz odrzeczownikowe przymiotniki z sufiksami *-(a)n*, *-ni*. W trzecim podrozdziale zaprezentowano integralny opis języka według teorii Jurija Apresjana.

Drugi rozdział, *Aspekty kognitywne znaczenia leksykalnego*, składa się czterech podrozdziałów, w których kolejno są rozpatrywane takie koncepty, jak HONOR, WSTYD, PATRZENIE, MATKA, DOM, GRÓB. Rekonstrukcji został poddany również stereotyp Greka w języku serbskim. Analiza stereotypów DOMU i GROBU została przeprowadzona z uwzględnieniem dyskursu literackiego, religijnego i poetyckiego oraz wzbogacona analizą słów-konceptów w twórczości Darinki Jewrić i Iva Andricia. Ostatnia część tego rozdziału przynosi badanie pola asocjatywnego zaimka *ja*.

Autorka, przywołując szerokie konteksty językoznawcze, przeprowadza swoje badania nad ważnymi pojęciami kulturowymi z uwzględnieniem ujęcia komparatystycznego. Odwołuje się do materiału rosyjskiego i bułgarskiego, co pozwala na wskazanie zakorzenionych w językowym obrazie świata mentalnych różnic i podobieństw. [OM]

O vrednostima u srpskom jeziku. Zbornik etnolingvističkih radova, red. Dejan Ajdačić, Beograd: Alma, 2015, 211 s.

Praca zbiorowa pod redakcją Dejana Ajdačića poświęcona została koncepcjom i wartościowaniu wybranych serbskich pojęć kulturowych i politycznych. Problematyka tomu z jednej strony dotyczy intymnej sfery życia człowieka, z drugiej zaś przedstawia percepcję świata wartości przez Serbów. Większość artykułów (DOM, EUROPA, PRACA, WOLNOŚĆ, HONOR) to szkice przygotowane do *Leksykonu aksjologicznego Słowian i ich sąsiadów*, którego pierwszy tom ukazał się w Lublinie w roku 2015 pod ogólną redakcją Jerzego Bartmińskiego. Książka składa się z przedmowy Jerzego Bartmińskiego oraz dziewięciu artykułów. Artykuł poświęcony konceptowi DOMU w języku i kulturze serbskiej, napisany przez Stanę Ristić oraz Ivanę Lazić Konjik, przedstawia wyniki badań ankietowych. Poszerzone badania na temat konceptu DOMU w serbskim językowym obrazie świata przynosi artykuł autorstwa Stany Ristić, która do badań na temat konceptu dodała analizę archetypowej idei matki. W książce znajduje się również artykuł Ivany Lazić Konjik, poświęcony konceptowi ŻYCIA w języku serbskim. Tom uzupełniają dwa artykuły Rajny M. Dragičević dotyczące konceptów WOLNOŚCI oraz ZACHODU i WSCHODU. Szeroką analizę na ten temat podjął redaktor książki Dejan Ajdačić, który oprócz WOLNOŚCI przedstawił również badania na temat JEDNOŚCI i BRATERSTWA. Drugi artykuł Dejana Ajdačića dotyczy HONORU w języku serbskim. Analizę konceptu EUROPY zawiera artykuł Marijany P. Bogdanović. Wyniki swoich badań dotyczących definiowania i wartościowania PRACY przedstawiła Marija Stefanović. [OM]

Dejan Ajdačić, Lidija Nepop-Ajdačić, *Poredbena srpsko-ukrajinska frazeologija*, Beograd: Alma, 2015, 242 s.

Książka Dejana Ajdačića i Lidii Nepop-Ajdačić jest pierwszym podręcznikiem, który opisuje podobieństwa i różnice między systemami frazeologicznymi języków ukraińskiego i serbskiego. O podręcznikowym charakterze książki decydują układ i sposób opisu materiału: po każdym z rozdziałów zamieszczone są pytania i zadania dla studentów. Frazeologizmy zostały podzielone na podstawie tematycznej. Autorzy wyodrębniają takie grupy jednostek, jak: „Niebieskie ciała i zjawiska naturalne”, „Bóg i diabeł”, „Rośliny”, „Zwierzęta”, „Części ciała”, „Przedmioty”, „Kolory”, „Liczebniki”. Odrębne badania są poświęcone toponimom, antroponimom, etnonimom. Szczególną uwagę poświęcono frazeologizmom z czasownikami „być”, „pracować”, „mieć”, „dać”. Frazeologizmy dotyczące człowieka zostały podzielone w podręczniku według następujących kategorii: wygląd zewnętrzny, właściwości, stany emocjonalne oraz status społeczny. Wyodrębniono i szczegółowo omówiono także frazeologizmy o charakterze ironicznym. Pod uwagę wzięto również zwroty pojawiające się we współczesnym języku, mianowicie w mediach oraz utworach literackich. [OM]

Marina A. Eremina, *Len' i trudolubie v zerkale russkoj jazykowej tradicii*, Nižnevar'tovsk: Izdatel'stvo Nižnevar'tovskogo gosudarstvennogo universiteta, 2014, 204 s.

W monografii *Lenistwo i pracowitość w zwierciadle rosyjskiej tradycji językowej* w aspekcie etnolingwistycznym rozpatrywany jest kompleks wyobrażeń związanych z językową oceną człowieka z punktu widzenia jego stosunku do pracy. Badania zostały przeprowadzone w ramach koncepcji pola leksykalno-semantycznego „stosunek człowieka do pracy”. Szczególną uwagę poświęcono zagadnieniom korelacji konceptów lenistwa i pracowitości w języku rosyjskim. Materiał badawczy stanowiły dane zaczerpnięte z rosyjskiej tradycji językowej. [IL]

Marija L. Kovšova, *Semantika golovnog ubora v kul'ture i jazyke. Kostjumnyj kod kul'tury*, Moskva: GNOZIS, 2014, 310 s.

Książka poświęcona jest badaniom semantyki nakryć głowy w kontekście kulturowym. Historia nakryć głowy w Rosji i Europie w różnych epokach opisywana jest jako znak kodu kostiumowego. Na podstawie obszernego materiału historycznego, folklorystycznego, literackiego i językowego oraz danych z zakresu historii sztuki udaje się udowodnić tezę, iż nakrycie głowy od czasów starożytnych do współczesnych jest ucieleśnieniem semantyki kultury, jej symboli, wzorców, mitów, konceptów, stereotypów i obrazów. Autorka analizuje rozwój i „przesunięcia” sensów kulturowych w historii mody na różne nakrycia głowy. Nakrycie głowy, jak znak kodu kostiumowego w Rosji, badane jest w ramach kostiumowej, obrzędowo-rytualnej i codziennej (bytowej) sfery działalności człowieka.

Książkę zamyka *Krótki przegląd i opis nakryć głowy*, w którym syntetycznie zdefiniowane zostały znaczenia i etymologia poszczególnych terminów, przytoczone zostały też ich ekwiwalenty w innych językach; dołączono też krótkie streszczenia danych omówionych w pracy. [IL]

Viljo Johannes Mansikka, *Trudy po religii vostočnych slavjan*, Moskva: FORUM: NEOLIT, 2016, 688 s.

Książka zawiera klasyczną monografię znanego fińskiego slawisty Viljo Mansikki *Religia Słowian Wschodnich*, uzupełnioną o pracę Je.W. Aniczkowa referującą stan badań nad słowiańskim pogaństwem. Tom zawiera również kilka prac Mansikki na temat zamówień. Sylwetka, los i prace fińskiego akademika zostały omówione w otwierającym tom biogramie autorstwa A.I. Alijewej. Viljo Mansikka był badaczem, który łączył w sobie zalety rosyjskiej szkoły filologicznej i fińskiej tradycji etnograficznej, opartej na metodzie historyczno-geograficznej. Na temat miejsca jego badań w slawistyce oraz roli, którą odegrały jego prace w historii badań nad pogańską mitologią Słowian, wypowiedzieli się Swietłana Tołstojowa i Władimir Pietruchin. *Religia Słowian Wschodnich* cieszyła się ogromnym uznaniem współczesnych badaczy, ale nie straciła wartości z upływem czasu i nadal pozostaje jednym z najbardziej godnych zaufania źródeł na temat mitologii i religii wschodnich Słowian. [IL]

Vladimir Ja. Petruchin, *Rus' v IX–X vekach. Ot prizvanija varjagov do vybora very*, Moskva: FORUM: NEOLIT, 2014, 464 s.

Drugie – poprawione i poszerzone o nowe dane archeologiczne – wydanie monografii Władimira Pitruchina *Rus' w wiekach IX–X. Od przywołania Wariagów do wyboru wiary* przynosi odświeżone spojrzenie na ważne problemy powstawania państwowości rosyjskiej. Monografia poświęcona jest problemowi kształtowania się państwa ruskiego w geopolitycznym kontekście procesów politycznych i etnokulturowych, które odbywały się w Eurazji pod koniec pierwszego tysiąclecia naszej ery. Szczególną wagę przywiązuje autor monografii do badań nad historycznymi podstawami kronik i latopisów, dotyczących pierwszych ruskich ksiąg, poczynając od legendy o Kiju i przywołaniu Wariagów. Ukształtowanie się podstawowych zjawisk pierwotnej państwowości rosyjskiej – miast, prawa państwowego i kultu, sztuki – rozpatrywane są z uwzględnieniem różnych tradycji etnokulturowych w Europie Wschodniej. Zamykający rozprawę wątek dotyczy okoliczności towarzyszących wyborowi wiary przynosi charakterystykę wczesnego chrześcijaństwa na Rusi i odrzuconego pogaństwa. [IL]

Monika Gabryś-Sławińska, *Konflikty zbrojne na łamach „Tygodnika Ilustrowanego” w latach 1904–1918*, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 405 s.

Przedmiotem rozważań autorki jest obraz wojen i rewolucji prezentowany na łamach jednego z najpoczytniejszych i najważniejszych polskich pism opiniotwórczych przełomu XIX i XX wieku. Podstawę materiałową analiz stanowią opublikowane w 15 rocznikach „Tygodnika Ilustrowanego” przekazy publicystyczne dotyczące aktualnych wydarzeń zbrojnych w kraju i na świecie. W zakreślonych na potrzeby badań ramach czasowych stosunkowo wiele się działo – dokonały się zmiany, które naruszyły dotychczasowy porządek świata i wyznaczyły początek nowej rzeczywistości. Autorka monografii pokazuje, w jaki sposób redakcja „Tygodnika Ilustrowanego” pogodziła dynamizm zachodzących zmian ze snutą od dziesięcioleci opowieścią o Polsce, w jaki sposób wpisywała konflikt zbrojny w świadomość zbiorową, jaką jego wizję przedstawiała czytelnikom, jakie strategie jej modelowania stosowała. Praca obejmuje pięć rozdziałów oddających specyfikę kształtowanych na łamach czasopisma obrazów wydarzeń z okresu od lutego 1904 roku do listopada 1918 roku: wojny rosyjsko-japońskiej (luty 1904 – wrzesień 1905), rewolucji lat

1905–1907, konfliktów zbrojnych w Turcji, Persji i Chinach (1908–1912), wojen bałkańskich (1912–1913), pierwszej wojny światowej (sierpień 1914 – listopad 1918). Publikacja ze względu na swój interdyscyplinarny charakter zainteresuje historyków, prasoznawców, literaturoznawców, bibliologów, teoretyków mediów, dziennikarzy. [MNB]

Agnieszka Sieradzka-Mruk, „Radość i nadzieja, smutek i trwoga” w nabożeństwie drogi krzyżowej. Wybrane aspekty ewolucji dyskursu religijnego w XX wieku na przykładzie leksyki dotyczącej uczuć, Kraków: Księgarnia Akademicka, 2016, 255 s.

Wielu badaczy podkreśla, że w ostatnim stuleciu dyskurs religijny katolicyzmu przeszedł głębokie przeobrażenia. Nie było jednak dotąd analiz poświęconych ewolucji poszczególnych grup leksyki w dwudziestowiecznych tekstach pasyjnych. Również droga krzyżowa jako gatunek nie była przedmiotem osobnych studiów językoznawczych. Celem monografii jest uzupełnienie stanu badań wspomnianych obszarów. Leksyka dotycząca świata emocjonalnego zajmuje wyjątkowo dużo miejsca w tekstach pasyjnych, co wiąże się z ich tematyką. W badanym okresie ta grupa wyrazów podlega znacznym ilościowym i jakościowym zmianom w semantyce i nacechowaniu stylistycznym poszczególnych leksemów. Odzwierciedla to zmiany w obrazie wydarzeń pasyjnych, ale także szerzej – zmiany w obrazie świata. Autorka ukazała w pracy niektóre zależności badanych zjawisk od wydarzeń historycznych oraz procesów społecznych, szczególnie takich jak druga wojna światowa, zmiany w modelu kształcenia, rozwój mediów, a także procesy przemian wewnątrz Kościoła katolickiego, których owocem, a zarazem impulsem do dalszych przemian był II Sobór Watykański. Omówiła zmiany, które wynikają z ewolucji systemu języka ogólnego, a następnie zmiany w dyskursie drogi krzyżowej, podkreślając jego specyfikę widoczną na tle polszczyzny ogólnej. W pracy wykorzystano koncepcję pól leksykalno-semantycznych, a także analizę składnikową. Metody te wzbogacone zostały o nowsze inspiracje, jak pojęcie konotacji czy teoria prototypu; autorka opowiada się za koncepcją otwartej struktury znaczenia poszczególnych leksemów. Materiał poddany analizie to około 100 tekstów używanych w czasie odprawiania nabożeństwa drogi krzyżowej wydanych przed Soborem Watykańskim II oraz około 100 tekstów współczesnych. Porównanie przedśoborowych i posoborowych tekstów nabożeństwa drogi krzyżowej pod względem nazw uczuć pozwoliło na dotarcie do cząstkowego obrazu świata typowego dla tego dyskursu, pozwoliło także zaobserwować jego ewolucję, która dokonała się w ciągu ostatnich stu lat. [ASM]

Aneta Załazińska, *Obraz, słowo, gest*, Kraków: Wydawnictwo UJ, 2016, 178 s.

Podstawowym założeniem tej interdyscyplinarnej pracy są głębokie związki między słowem i obrazem w procesie komunikacyjnym. Książka ta jest odpowiedzią na pytanie, czy można udowodnić, że odbiorca robi użytek z gestów, które nadawca wykonuje w sytuacji komunikacyjnej. Wszystkie przywołane w książce badania, koncepcje i tezy – pochodzące z różnych dyscyplin naukowych: językoznawstwa, neurobiologii, psychologii i filozofii – łączy jedno: są to poszlaki i są to dowody, które pokazują, że gesty mają charakter komunikacyjny. Ponieważ do tej pory badacze, którzy podejmowali ten trudny temat, ograniczali się do pewnych ważnych, ale jednak wybiórczych eksperymentów, autorka omawianej monografii stara się dać poszerzony obraz dostępnych danych naukowych, dzięki którym możliwe jest jednoznaczne potwierdzenie tezy o nieuniknionym oddziaływaniu gestów na spostrzegających je uczestników komunikacji. Autorka stawia

dwie najważniejsze tezy. Pierwsza dotyczy definicji gestu towarzyszącego słowom. Semiotycznie wkradający się pomiędzy dwa bieguny słowa i obrazu, burzący dychotomię statyczno-syntetycznego obrazu i linearno-dynamicznego słowa, łączący w sobie specyfikę tych dwóch typów znaków. Postrzegany wzrokowo ruch, znaczący i współtworzący znaczenia, stanowi osobną kategorię bodźców, każącą mówić o triadzie: obraz – słowo – gest. Unikatowe właściwości gestów jako środków komunikowania się ludzi pozwalają postawić drugą tezę: o intencjonalnym ich wykorzystywaniu, a także świadomym i nieświadomym, ale nieuniknionym ich postrzeganiu oraz interpretowaniu. Zasada relewancji pozwala uznać, że ludzki umysł wykorzystuje wszystkie możliwe (dostępne) i wartościowe komunikacyjnie bodźce, aby zwiększać efektywność poznawczą przy jak najmniejszym (możliwym i koniecznym) wysiłku włożonym w przetwarzanie bodźców. Gesty stanowią więc muszą niezastąpiony, wartościowy znaczeniowo środek komunikacji, który ludzki system poznawczy wykorzystuje w maksymalnie racjonalny sposób. Autorka książki obala wiele mitów dotyczących komunikacji niewerbalnej, a jednocześnie, wykorzystując najnowsze badania z zakresu komunikacji międzyludzkiej, udowadnia, że gesty i słowa pozostają w nierozzerwalnym związku w procesie porozumiewania się ludzi. [AZ]

Emil Popławski, *Frazemy z biblijnymi nazwami osobowymi w gwarach polskich*, Kraków: Wydawnictwo Libron, 2014, 289 s.

Książka przedstawia badania autora na temat antroponimów biblijnych i ich derywatów (pochodzących z Nowego Testamentu) we frazemach gwarowych. Materiał gwarowy pochodzi m.in. z kartotek (podstawowej i suplementowej) *Słownika gwar polskich* (opracowywanego i wydawanego w Instytucie Języka Polskiego PAN w Krakowie) oraz ze źródeł drukowanych. Uzyskane 483 frazemy oraz ich warianty i poświadczenia zostały ułożone w 48 alfabetycznie uporządkowanych „mikroopisów”, np. *Aaron; Chrystus; Ewa; Herod; Hiob; Jezus; Józef; Kain; Marta; Szczepan; Tymoteusz* itd. W każdej z części autor podaje podstawowe informacje na temat danej osoby (kim była w Biblii, gdzie występuje w tekście Nowego Testamentu, daty obchodu świąt ku jej czci) oraz przywołuje związane z nią frazemy. Materiał źródłowy został podzielony przez autora, zgodnie z typologią Andrzeja Marii Lewickiego i Anny Pajdzińskiej, na wyrażenia rzeczownikowe, wyrażenia określające, zwroty i frazy; jako oddzielną grupę dołączono przysłowia. W niektórych przypadkach – dla zwiększenia czytelności – autor wewnętrznie dzieli zebrane wyrażenia rzeczownikowe i przysłowia, opatrując je nagłówkami tematycznymi, np. „dotyczące pogody”, „nazwy zwierzęcia”, „nazwy roślin i ich części”. W kolejności autor analizuje zebrane materiały, omawia znaczenia poszczególnych jednostek i przysłów. Niezależnie od tych cząstkowych wniosków, obszerne podsumowanie zawarto w rozdziale III (*Konkluzje*), w którym przeanalizowano procentowy udział poszczególnych typów frazemów, a ponadto sprawdzono obecność poszczególnych frazemów w różnych dialektach, wyszczególniono grupy tematyczne, w jakie układają się wyrażenia rzeczownikowe i przysłowia oraz sprawdzono, czy istnieje zależność między frekwencją antroponimu w Nowym Testamencie a liczbą frazemów dotyczących danej osoby w gwarach. [MŁ]

***Człowiek. Zjawiska i teksty kultury w komunikacji społecznej*, red. Małgorzata Karwatowska, Robert Litwiński, Adam Siwiec, Lublin: Wydawnictwo UMCS, 2015, 326 s.**

Autorzy tekstów zamieszczonych w książce poruszają problematykę funkcjonowania człowieka w świecie znaków, człowieka tworzącego i odbierającego różnego typu teksty,

komunikującego się z innymi (dawniej i współcześnie). Monografia została podzielona na pięć części, w których tytułowy problem podejmowany jest z różnych punktów widzenia: (I) *Kultura i społeczeństwo*, (II) *Język jako przedmiot refleksji naukowej i metanaukowej*, (III) *Teksty kultury*, (IV) *Wartości i wartościowanie w komunikacji społecznej*, (V) *Varia*.

Autorzy artykułów zamieszczonych w pierwszej części (*Kultura i społeczeństwo*) koncentrują się wokół kultury współczesnej (Aldona Skudrzyk, Tadeusz Szkołot), pamięci historycznej (Marta Wójcicka), osławiania przeszłości przez historyka (Marek Woźniak) i wizualnych reprezentacji stalinizmu (Mariusz Mazur) oraz konceptualizacji czasu przez norbertanki (Andrzej Sieradzki). Prace publikowane w części drugiej (*Język jako przedmiot refleksji naukowej i metanaukowej*) dotyczą kultury języka (Ireneusz Bobrowski), metafory jako narzędzia perswazji (Jacek Warchala), wyjaśniania znaczeń w badaniach socjolingwistycznych (Beata Jarosz) oraz poszukiwania znaczeń realnych i definicji realnoznaczeniowej (Przemysław Łozowski). Trzecia część monografii (*Teksty kultury*) dotyczy szeroko pojmowanych tekstów kultury; porusza się w niej problemy nazw własnych w twórczości Katarzyny Nosowskiej (Artur Rejter), egzystencjalizmu w *Trębaczu z Tembisy* Wojciecha Jagielskiego (Krzysztof Koc), współczesnej polskiej powieści kryminalnej (Mirosław Ryszkiewicz), sposobów uczenia i propagowania modlitwy (Małgorzata Nowak), miłości w bajkach Biernata z Lublina (Halina Wiśniewska). Artykuły dotyczące problemu wartości w komunikacji (Barbara Kudra), wartościowania w recenzjach naukowych (Ewa Szkudlarek-Śmiechowicz), wzorów, autorytetów (Bogdan Walczak), prawdy (Eliza Grzelak) zostały zebrane w czwartej części książki (*Wartości i wartościowanie w komunikacji społecznej*). W części ostatniej (*Varia*) znalazły się prace przedstawiające sposoby wyrażania relacji czasowych przez dzieci (Edyta Manasterska-Wiącek), młodość jako wartość dla licealistów (Beata Szejgiec) i historię leksemu *majdan/Majdan* (Ewa Siatkowska). [MŁ]

Gabriela Wilk, *Semantika truda v russko-pol'skom jazykovom sopostavl'enji*, Katowice: Wydawnictwo UŚ, 2015, 224 s.

Praca z zakresu aksjologii lingwistycznej, metodologicznie usytuowana w teorii językowego obrazu świata, zmierza do zaprezentowania różnic w interpretacji konceptu PRACA w językach polskim i rosyjskim, zarówno na poziomie języka ogólnego, jak i mowy potocznej oraz slangów młodzieżowych. Na podstawie analiz semantycznych materiału językowego wyekscerpowanego ze słowników autorka ustaliła zestawy leksykalnych i frazeologicznych „środków charakterystyki PRACY”, w tym „nazwy osób pracujących”, m.in. ‘dużo i ciężko’; ‘niefachowo’/‘fachowo’, ‘szybko’/‘wolno’; ‘żerujących na cudzej pracy’, ‘leniwych’. Wyodrębniła i zestawiała „frazeosemantyczne grupy” charakteryzujące czynność PRACY pod odpowiednimi względami, np. ‘wykonywanie trudnej i mozolnej pracy’/‘lekkiej pracy’; ‘szybkie’/‘wolne’ albo ‘staranne’/‘niestaranne wykonywanie pracy’, ‘przywłaszczanie efektów cudzej pracy’, ‘zarabianie’ i inne. Książka jest opatrzona aneksem zawierającym porównawcze zestawienie polskich i rosyjskich synonimów nazywających koncept PRACA, nazw wykonawców czynności pracy, frazeologizmów charakteryzujących pracę. [AN]

Kamilla Termińska, *Studia z hebrajszczyzny biblijnej. Niedoczytanie moje*, Katowice: Wydawnictwo UŚ, 2015, 215 s.

Zbiór autorskich studiów o charakterze filologiczno-filozoficznym, w których specyfika hebrajszczyzny biblijnej – języka analizowanego na poziomie uwikłanych w wielorakie sensory symboliczne hebrajskich liter/grafemów i spółgłosek oraz zbudowanych z nich

polisemantycznych rdzeni – ukazana została w perspektywie ogólnolingwistycznej (*Judaistyczna koncepcja języka; Język morze fraktali*); zagadnień przekładu i języka religijnego (*Dylematy przekładu. Trzy trójki; Język religii w paradygmacie lingwistycznym. Niewysłowność Tanachu a problem tłumaczenia*); licznych gramatycznych własności języka (*Kauzacja, Intensivum*); gatunków mowy (*Tefilla – modlitwa*) oraz – po większej części – w semantycznych analizach prowadzących do ustalenia specyficznego dla hebrajszczyzny obrazu świata w rozdziałach: *Śmiech Sary. Kobięcość – męskość w hebrajszczyźnie biblijnej; Gramatyzacja twarzy; Oblicze [Boga]; Obraz prawdy; Wiedza, prawda i zmysły*. Książka zawiera też studia dotyczące problematyki metaforyzacji i dosłownego wyrażania sensów. Postawa poszukująca, nastawienie kontrastywne, także odwaga wyjaśnień o charakterze teologicznym sprawiają, iż ta wymagająca lektura, w której m.in. cytuje się biblijne perykopy w zapisie oryginalnym, jest dostępna także dla niehebraisty. Książka opatrzona jest indeksem szerzej omówionych w pracy rdzeni (tu podanych tylko w alfabecie hebrajskim i bez semantycznych ekwiwalentów w polszczyźnie). [AN]